

Uvodnik

Glagoli, formalizacija, frazemi i benediktinci

Ovaj 11. broj izlazi u manjoj nakladi nego dosad, zbog općega težega stanja s novčanim podupiranjem u hrvatskoj znanosti. Međutim, pojaviti će se na mrežnim stranicama ne samo Hrčka (hrcak.srce.hr/lahor), nego i u cjelovitu e-obliku kako bi ubuduće imao poseban ISSN broj za elektroničko izdanje. Tako će ga i čitatelji koji ga čitaju po pojedinim člancima samo na računalima, ili u vlastitim ispisima, doživjeti kao cjelovit broj.

Tematski i pristupom radovi su vrlo raznoliki, iako se dva rada bave glagolima u odnosu s inojezičnim hrvatskim. Osim nekoliko najzastupljenijih vjernih Lahorovih autora u ovome se broju pojavila i nekolicina vrlo mladih kojima je ovo prvi ili jedan od prvih radova.

Članci i osvrti

U najvažnijoj rubrici Lahora nalazi se pet radova, četiri znanstvena i jedan stručni. Prvi je *Utjecaj poučavanja na ovladanost povratnim glagolima u hrvatskome kao inome jeziku*. Autorice Eva Pavlinušić, prof. hrvatskoga i francuskoga, koja je nekoliko godina predavala hrvatski kao strani jezik i Maja Kelić, prof. logoped s Poliklinike za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG u Zagrebu, proučile su dio razvoja inojezičnoga hrvatskoga povezan s ovladavanjem povratnim glagolima. Osmislile su istraživanje utjecaja gramatičkoga poučavanja u kojemu su najprije ispitale početnu ovladanost povratnim glagolima, izravno poučavale povratnosti inojezične učenike (s engleskim kao J1) te ispitale utjecaj naučenoga odmah po poučavanju i potom s odmakom od mjesec dana, što bi pokazivalo usvojenost. Iako su imale vrlo malen broj ispitanika, što je i razumljivo s obzirom na dostupnost različitih inojezičnih učenika hrvatskoga kao sudionika znanstvenih pokusa, dobile su nekoliko važnih rezultata. Jedan se odnosi na utjecaj poučavanja općenito, drugi na utjecaj poučavanja na određenoj razini znanja, treći na odnos naučenosti prema usvojenosti, četvrti na ovladanost različitim vrstama povratnih glagola. Vrijedan je doprinos njihova rada i pregled opisa i podjela povratnih glagola u radovima hrvatskih gramatičara.

Tri autorice idućega rada, *Glagolske valencije i inojezični hrvatski*, zaposlene na Croaticumu Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, najvećemu središtu za poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika, vrlo redovito objavljuju radove iz toga područja. Prva i treća autorica, Milvia Gulešić-Machata i Sanda Lucija Udier, među prvih su pet najzastupljenijih dosadašnjih autora časopisa Lahor. Zajedno s Maricom Čilaš-Mikulić

dale su pregled istraživanja glagolske valentnosti i pristupa obradi hrvatskih glagolskih valencija u priručnicima namijenjenim izvornojezičnim i inojezičnim govornicima hrvatskoga. Kako su za usporedbu odabrale jednu jezičnu jedinicu, glagol *ići*, sličnosti i razlike u pristupima vrlo su uočljive. Na temelju pregledanoga i vlastitih iskustava dale su osnovne smjernice pristupa glagolskoj valentnosti za učenike hrvatskoga kao inoga jezika.

U radu *Tipizacija i formalna kvantifikacija prototipnosti u ovladavanju jezikom* Vedran Galetić, diplomirani inženjer elektrotehnike (smjer telekomunikacije i informatike), koji je zaposlen kao programski inženjer Razvojnistraživačkoga odjela Ericssona Nikole Tesle d.d., zajedno sa suautoricom rada Zrinkom Jelaskom predlaže uporabu formalnoga modela u opisivanju i procjenjivanju poznavanja inoga jezika. Ovakvim se interdisciplinarnim pristupom jezikoslovlju proširuju njegove granice. Galetić je uvođenje te kvantifikacijske metode u prototipnu semantiku uporabom formalizama neizrazite logike radi nadvladavanja suprotnosti između npr. formalne semantike s jedne strane (koja zanemaruje leksičko značenje) i kognitivne semantike s druge (koja ne uključuje opis istinitosti iskaza) predstavio u radu sa zanimljivim glavnim naslovom *Nasrtljivi crvendać u dvorištu* (2011). U ovom je pak radu ona primijenjena na prototipnu i okomitu međujezičnost te procjenu pogrješaka na različitim razinama jezične obrade, od semantike do fonologije. Teorija pokazuje i mogućnost određivanja vrste i stupnja pogrješke pa bi mogla i jasnije odrediti razlike između pogrješke i odstupanja. To bi bilo izrazito korisno ne samo teorijski, nego i u primjeni u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika, ali i ostalih inih jezika.

Maja Opašić, znanstvena novakinja na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, raščlanila je frazeme prikupljene iz hrvatskih rječnika s prostornim i vremenskim značenjem. Vremenskih je frazema u građi pronašla 61, a prostornih 26, iako bi se moglo reći da ih je i više zbog inačnosti pojedinih od njih. Rad je napisan sa stajališta izvornih govornika hrvatskoga jezika, ali je autorica uz svaki frazem navela jedan ili dva primjera (iz književne, novinske ili mrežne građe, tek uz nekoliko autorskih primjera), pa rad može biti vrlo koristan inojezičnim učenicima hrvatskoga viših stupnjeva znanja. Iako je znatno više frazema koji opisuju vremenske odnose nego prostorne, neki se od vremenskih frazema izriču prostornim atributima. Njezin rad pokazuje i koliko su u rječničkoj građi brojčano različito zastupljena pojedina značenja. Prostorne frazeme podjelila je na one koji iskazuju podznačenje *rasprostanjenost* u suprotnosti: na *mnogim* (5) ili *nekim mjestima* (3) i one koji iskazuju podznačenje *udaljenost* u suprotnosti: *blizu* (9) ili *daleko* (9). Frazeme s vremenskim značenjem podijelila je na kategorije *trajanje*: odavno ili oduvijek (4), zauvijek (6), dosad (2); *trajnost*: kratkotrajno (8) i suprotno značenje dugotrajno (6), potom neprekidno (9) i povremeno (3); *davno* (2), *doba dana* u koji su uključeni i zora, i rana večer,

i noć (6), a na kraju je navela i *životno doba*: starije (11), mlađe (2) i srednje (2). Dakle, najviše je frazema koji se odnose na starije životno doba, potom frazema s prostornim značenjem *blizu* i *daleko* te vremenskim *kratkotrajno*. Bilo bi zanimljivo u nekomu drugomu istraživanju vidjeti je li zastupljenost pojedinih značenja odraz stvarnoga stanja hrvatskoga jezika ili doista samo općih i frazeoloških rječnika hrvatskoga jezika koje je autorica proučila.

Mlada kroatistica Martina Poljanec i docentica Tanja Kustović s Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prikazale su jedan općenito manje poznati vid hrvatske višejezičnosti i višekulturnosti. On se očituje u povijesnom djelovanju benediktinaca u Hrvatskoj, a posebno u danas jedinomu muškomu benediktinskomu samostanu. Međujezičnost kao razvojni stupanj hrvatskoga jezika pokazuje jedini sačuvani glagoljski prijevod Pravila sv. Benedikta iz 14. stoljeća, možda i najstariji poznati prijevod toga važnoga redovničkoga teksta s latinskoga na neki živi jezik. Danas kada je hrvatski pod velikim i često za hrvatsku kulturu nepoželjnim utjecajem engleskoga kao glavnoga i nadmoćnoga jezika međunarodne komunikacije, što neki jezikoslovci nazivaju i rashrvaćivanjem, korisno se prisjetiti razdoblja povijesti hrvatskoga jezika kada je latinski kao glavni i nadmoćni jezik međunarodne komunikacije u hrvatskoj kulturi prepuštao mjesto hrvatskomu pismu (glagoljici i ćirilici, tzv. bosančici) i hrvatskokrvenoslavenskomu jeziku, odnosno staroslavenskomu hrvatske redakcije. K tomu su zanimljiva i međujezična obilježja dvaju idoma: crkvenoslavenskoga (staroslavenskoga) i narodnoga čakavsko-ikavskoga (starohrvatskoga) u Reguli sv. Benedikta. Ona se katkada, kao što to smatra Stjepan Damjanović čije istraživanje autorice spominju, mogu smatrati svjesnim činom radi očuvanja tradicije, što bi značilo da je riječ o preključivanju, tj. prebacivanju koda.

Ostale rubrike

Radove u dvije iduće rubrike napisale su mlade suradnice Croaticuma u kojemu predaju hrvatski inojezičnim studentima. Rubrika *Prikazi i osvrti* sadrži dva članka. Mia Batinić predstavila je knjigu Marte Medved-Krajnović koja će biti nezaobilazni priručnik u području ovladavanja inim jezikom. Aida Korajac opširno je predstavila knjigu Mate Kapovića s društvenojezičnim tekstovima o aktualnim, katkada i spornim temama, namijenjenu i nestručnim čitateljima.

U rubrici *Kronika* Iva Milićević i Nikolina Sokolić opisuju treći SIH (Stručno savjetovanje za lektore inojezičnoga hrvatskoga) na takav način da i oni koji nisu sudjelovali na njemu mogu dobiti opći dojam i najvažnije podatke o izlaganjima.

Pretposljednja rubrika *Predstavljanja* sadrži članak Zrinke Kolaković, koja je godinu dana bila lektorica hrvatskoga na njemačkome Sveučilištu Justus-Liebig u Giessenu, o HiT-1, e-tečaju hrvatskoga kao inoga jezika HiT-1. Taj prvi početnički e-tečaj hrvatskoga u Hrvatskoj, koji se provodi na Sveučilištu u Zagrebu, ishod je projekta triju hrvatskih ustanova (Hrvatske matice iseljenika, Sveučilišta u Zagrebu i SRCA).

Posljednja je rubrika *Vijesti i najave*, u kojoj se pod zanimljivim i asocijativnim nazivom *Pronadeno u prijevodu* predstavlja projekt Riječke kroatističke škole.

Glavna urednica